

Testovanie na Covid-19 v marginalizovaných rómskych komunitách: 40 najčastejšie kladených otázok

1) Prečo sa toto testovanie zameriava na Rómov?

Toto testovanie sa nezameriava na Rómov.

2) Na koho sa teda toto testovanie zameriava?

Toto testovanie sa zameriava na ľudí, ktorí žijú v rómskych osadách a getách – čiže na ľudí, ktorí tvoria len približne polovicu všetkých slovenských Rómov.¹

3) Prečo sa toto testovanie zameriava na ľudí, ktorí žijú v rómskych osadách a getách?

Pretože sa vôbec nevie, či je koronavírus prítomný aj v tomto prostredí.

4) Prečo je dôležité, či je koronavírus prítomný aj v tomto prostredí?

Pretože tam žijú ľudia.

5) Prečo sa vôbec nevie, či je koronavírus prítomný v rómskych osadách a getách?

Pretože ľudia, ktorí tam žijú, doteraz vôbec neboli testovaní.²

6) Prečo ľudia v rómskych osadách a getách doteraz neboli testovaní?

Pretože ide o ľudí vo svojich obciach do takej miery sociálne vylúčených, že na väčšinu všeobecne dostupných informácií a služieb väčšinou dosahujú medzi poslednými, alebo vôbec.³

7) Prečo sa ľudia z rómskych osád a get začínajú testovať hromadne?

Pretože tento spôsob testovania je najrýchlejší.

8) Prečo je dôležité práve ľudí z rómskych osád a get testovať najrýchlejším možným spôsobom?

Pretože v rómskych osadách a getách hrozí najrýchlejšie šírenie koronavírusu, keď tam prenikne.

¹ Takmer polovica Rómov na Slovensku žije mimo rómskych osád a get a tých sa toto testovanie netýka. V samotných rómskych osadách a getách okrem toho žije aj množstvo ľudí, ktorí sa za Rómov nepovažujú (podľa dát Zdravých regiónov približne 1,5%).

² Podľa dát Zdravých regiónov bolo od začiatku epidémie do 3. apríla na Slovensku z približne 260 000 obyvateľov osád, v ktorých pôsobia Zdravé regióny (3/4 všetkých osád) otestovaných len 69 ľudí.

³ Sociálne vylúčenie: fyzická vzdialenosť alebo oddelenosť od obcí, chýbajúca alebo nefunkčná infraštruktúra, nízke príjmy, nízke vzdelanie, osobné skúsenosti s diskrimináciou, nedôvera v inštitúcie, a pod.

9) Prečo v rómskych osadách hrozí najrýchlejšie možné šírenie koronavírusu, keď tam prenikne?

Pretože životné podmienky v tomto prostredí ľuďom najviac sťažujú dodržiavanie akýchkoľvek opatrení proti šíreniu koronavírusu.⁴

10) Prečo je rýchlejšie šírenie koronavírusu problém?

Pretože čím rýchlejšie rozšírenie, tým viac ťažkých priebehov ochorenia sa odohrá naraz – a tým skôr.

11) Prečo je problém, keď sa viac ťažkých priebehov ochorenia rozšíri naraz a skôr?

Pretože nemocniciam potom hrozí, že nezvládnu pomôcť všetkým pacientom s ťažkým priebehom, ktorí to budú potrebovať – môže dôjsť k zbytočným úmrtiam.⁵

12) Kde sa berie obava, že koronavírus mohol preniknúť do rómskych osád a get, keď sú také izolované?

Pretože aj do osád a get sa od počiatku epidémie neprestali vracat veľké počty ľudí z krajín, kde v danom čase epidémie koronavírusu už bola značne rozšírená.⁶

13) Na čo je dobré samotné testovanie?

Môže pomôcť zabrániť šíreniu koronavírusu tým, že ukáže, ktorí ľudia sú nakazení – títo potom môžu prečkať ochorenie mimo domov bez toho, aby nakazili svojich blízkych a susedov.

14) Prečo sa testuje len v 33 obciach?

Pretože vždy keď chýbajú akékoľvek informácie o mnohých miestach, najlepšie riešenie je získať najskôr presné informácie len z niektorých miest – zatiaľ ide o takéto, tzv. pilotné testovanie.

15) Prečo je najlepšie snažiť sa získať najskôr presné informácie len z niektorých miest?

Pretože to trvá krátko, a keď sa miesta vyberú dobre, podľa získaných informácií sa dá lepšie rozhodnúť, čo je najdôležitejšie zisťovať všade (ušetrí sa veľa zbytočnej práce a času).

16) Ako boli obce vybrané do zoznamu pre pilotné testovanie?

Na základe informácií dostupných v čase rozhodnutia, že je potrebné urobiť pilot.

⁴ Najvyššia hustota bývania, najmenšie podiely domácností pripojených na pitnú vodu a kanalizáciu, najmenej domácností s teplou vodou, kúpeľnou, splachovacími záchodmi, bezpečným pripojením na elektrinu, a najviac sociálne vylúčení obyvatelia (pozri poznámku 3).

⁵ Vzhľadom na veľkosť populácie môže v rómskych getách a osadách dôjsť až k desiatkam tisícov ochorení Covid-19 s priebehom vyžadujúcim si hospitalizáciu.

⁶ Podľa monitoringu Zdravých regiónov sa od počiatku epidémie (6. 3. 2020) len do 250 obcí s osadami alebo getami (približne ¼ takýchto obcí na Slovensku) vrátili ľudia zo zahraničia do takmer 1800 rodín (t. j. počty jednotlivých ľudí môžu byť ešte výrazne vyššie).

17) Na základe ktorých informácií?

Predovšetkým informácií o predpokladaných počtoch ochorení (vychádza z počtov obyvateľov a ich veku) a počtoch rodín, do ktorých sa vrátili ľudia zo zahraničia.

18) Existovalo viac predbežných zoznamov obcí na testovanie? Prečo?

Áno. Pretože ďalšie zoznamy postupne vznikali a vznikajú podľa toho, ako sa postupne menili a menia počty navrátilcov v jednotlivých obciach, a pretože rôzne štátne inštitúcie si na začiatku nezávisle na sebe začali vytvárať zoznamy podľa rôznych dát a pridávajú ďalšie kritériá.⁷

19) Ktorý zoznam je najlepší?

Teoreticky by sa dalo prieť do nekonečna, ale prakticky žiaden – pre účely pilotného testovania by poslúžil každý jeden veľmi dobre.

20) Prečo sa testujú predovšetkým ľudia s príznakmi chrípkového ochorenia, ktorí sa vrátili zo zahraničia?

Pretože tí strávili najviac času v prostredí, kde už bol vírus v danom čase preukázateľne rozšírený, a ich príznaky môžu svedčiť práve o začínajúcom ochorení na Covid-19.

21) Prečo sa testujú aj ľudia, ktorí príznaky nemajú?

Pretože môžu patriť medzi ľudí, ktorí ochorenie prenášajú bez príznakov (takých je totiž medzi nakazenými väčšina).

22) Prečo sa netestovali aj ľudia z obcí mimo osady a getá?

Pretože toto testovanie má za úlohu zistiť len to, či vírus prenikol do osád a get prostredníctvom ľudí, ktorí sa vrátili zo zahraničia.

23) Prečo sa toto testovanie nesnaží zistiť to isté aj o iných miestach a ľuďoch?

Pretože na zisťovanie toho istého sa už pred tým zamerali a naďalej zameriavajú iné testovacie aktivity.⁸

24) Prečo sa aj ľudia z rómskych osád a get neotestujú len prostredníctvom už predtým rozbehnutých a pokračujúcich iných testovacích aktivít?

⁷ Napr. vychádzajúc z iných zdrojov dát o počtoch obyvateľov osád a ako ďalšie kritérium podiely ľudí využívajú podiely obyvateľstva pripojené na vodu alebo podiely obyvateľov osád z obyvateľstva obcí.

⁸ Napríklad testovanie v domácnostiach po nahlásení anamnézy a príznakov alebo testovanie na záchytných miestach.

Pretože ostatné testovanie rozbehnuté v SR je zatiaľ zamerané na jednotlivcov, ktorí boli v kontakte s pozitívnou osobou alebo majú klinické príznaky ochorenia – postupuje teda podľa výrazne pomalšieho kľúča.⁹

25) Čo bude s ľuďmi, ktorí budú podľa testu chorí – pozitívni na Covid-19?

Svoje ochorenie budú musieť prečkať v karanténe – ubytovaní mimo domova – aby vírus nešírili na svojich blízkych a susedov. Do karantény im bude volať pravidelne ich lekár a pýtať sa ich na priebeh ochorenia. Ak by mali veľkú smolu a priťažilo by sa im príliš, prešli by do intenzívnejšej liečby v nemocnici.¹⁰ Po vyliečení potvrdenom ďalším testom sa vrátia domov.¹¹

26) Kde budú karantény a aké tam budú podmienky?

To bude závisieť od toho, aké zariadenia sa podarí na tento účel v najbližších dňoch a týždňoch nájsť a zariadiť jednotlivým obciam, mimovládny organizáciám a dobrovoľníkom. V najhoršom prípade pôjde o štátom určené zariadenia, ktoré budú spĺňať bežné požiadavky na ubytovanie – s prístupom k strave, hygiene, teplu a zdravotnej starostlivosti.

27) Čo bude s príbuznými pozitívne testovaných?

Tiež budú otestovaní, aby sa zistilo, či už nechtiac tiež neboli nakazení. Ak budú, tiež pôjdu prečkať liečbu do karantény.

28) Budú v karanténe aj celé osady?

Len v prípadoch, kedy sa postupným testovaním zistí, že v danej osade je nakazený viac ako každý desiaty človek, a regionálny hygienik rozhodne, že je to dobrý postup.

29) Koľkým osadám a getám takéto celkové karantény hrozia?

To sa dozvieme až pri následnom testovaní na miestach, kde prvé testovanie nájde chorých ľudí. Výsledky testovania z Jarovnic však ukazujú, že aj najväčšia osada, do ktorej sa vrátilo mnoho ľudí zo zahraničia má veľkú šancu sa takejto karanténe celkom vyhnúť.

30) Aký by bol život v celkovej karanténe osady?

Zmenilo by sa hlavne to, že ľudia by osadu vôbec nesmeli opustiť do času, kým by sa ochorenia v osade nepreliečili.

31) Boli by ľudia v osade v tomto čase ponechaní na svoj osud?

⁹ Prečo je práve v prípade osád a get rýchlosť extrémne dôležitá pre kontrolu pandémie, vysvetľujú odpovede na otázky č. 9-11. Pre obyvateľov osád a get samozrejme zostáva zároveň k dispozícii možnosť slobodne využiť aj ostatné rozbehnuté spôsoby testovania. Prečo využitie tejto možnosti v skutočnosti môže byť pre daných ľudí ťažšie realizovateľné vysvetľuje odpoveď na otázku č. 6.

¹⁰ Ťažší priebeh hrozí len približne 2 z 10 ľudí, a aj to len v rizikových skupinách z nakazených (starší a už predtým vážnejšie chorí ľudia).

¹¹ V drvivej väčšine prípadov približne do 2 týždňov.

Nie. Keďže by išlo o povinnú karanténu, v ktorej by aj zdraví ľudia skončili rozhodnutím štátu, štát by sa musel na svoje náklady starať o to, aby všetci v karanténe mali naďalej prístup k jedlu, vode, základnej hygiene a bezodkladnej zdravotnej starostlivosti.

32) Hrozí ľuďom z osád, že by boli liečení len v provizórnych nemocniciach?

Len pacientom s veľmi ťažkými priebehmi ochorenia Covid-19 a len v úplne extrémnom prípade, kedy by bežné nemocnice nezvládali prísun pacientov z celého okolia. Takýto scenár je však zatiaľ podľa všetkých dostupných informácií krajne nepravdepodobný.¹²

33) Plánuje sa pokračovať v testovaní aj v ďalších obciach?

To bude rozhodnuté na základe vyhodnotenia výsledkov prebiehajúceho pilotného testovania.

34) Prečo sa pri tomto testovaní zúčastňuje armáda?

Pretože žiadna iná inštitúcia nemá okamžite k dispozícii toľko potrebného vybavenia a vyškolených ľudí, aby zvládla v 33 obciach za niekoľko dní otestovať okolo 1500 ľudí.

35) Nejde o strašenie Rómov alebo prejav rasizmu?

Rozhodne nie. Hoci historicky sú takéto obavy opodstatnené, tento plán bol pripravený a je realizovaný aj na podnet a v spolupráci s najvyššou politickou reprezentáciou Rómov v SR a štátnej organizácie, ktorá zamestnáva predovšetkým práve Rómov z osád a get. Armáda sa aj preto mohla všetkých testovaní v prvých 8 obciach zúčastniť v najmenej možnej výzbroji a pri žiadnom z testovaní nedošlo k jedinému konfliktu či stretu – všetko všade prebehlo podľa všetkých pozorovateľov a komentátorov veľmi úctivo a pokojne.

36) Načo je dobré použitie vrtuľníkov?

Vrtuľníky UH-60 Black Hawk sú v pohotovosti pre medicínsky transport, dovoz výterových setov a odvoz odobratých vzoriek.¹³

37) Prečo toto testovanie nerealizujú príslušné RÚVZ?

Pretože by boli pri svojich aktuálnych kapacitách schopní zabezpečiť rovnaký počet testov len za výrazne dlhší čas.

38) Prečo testovanie nerobia poskytovatelia zdravotnej starostlivosti, ktorí majú pacientov z prostredia rómskych osád a get?

Pretože priamy odber vzoriek je z dôvodu väčšej bezpečnosti len v kompetencii špeciálne vyškoleného zdravotníckeho personálu, nie poskytovateľov bežnej starostlivosti.

¹² Najmä vďaka veľmi prísny a veľmi dôsledne dodržiavaným opatreniam proti pohybu a stýkaniu sa ľudí vo väčších počtoch, apod.

¹³ V Jarovniciach boli vrtuľníky aktívne v bližšej vzdialenosti, pretože nastavenie aktivity prišiel skontrolovať aj najvyšší vojenský generál.

39) Aký je zákonný rámec daného testovania a nadväzujúcich aktivít?

Uznesenie 196/2020 - Plán riešenia ochorenia COVID-19 v marginalizovaných rómskych komunitách zo dňa 2. apríla 2020

40) Nedalo by sa toto testovanie ešte nejako vylepšiť?

Nič nie je dokonalé, takže určite áno. Ak máte konkrétne návrhy ako, kontaktujte zúčastnené organizácie:

- Ozbrojené sily Slovenskej republiky – major Mgr. Mário Pažický, EMBA, 0905 217 090, náčelník Oddelenia informačných operácií, Sily pre špeciálne operácie
 - Zdravé regióny, p.o. MZ SR, riaditeľka Mgr. Tatiana Hrustič, tatiana.hrustic@zdraveregiony.eu
-